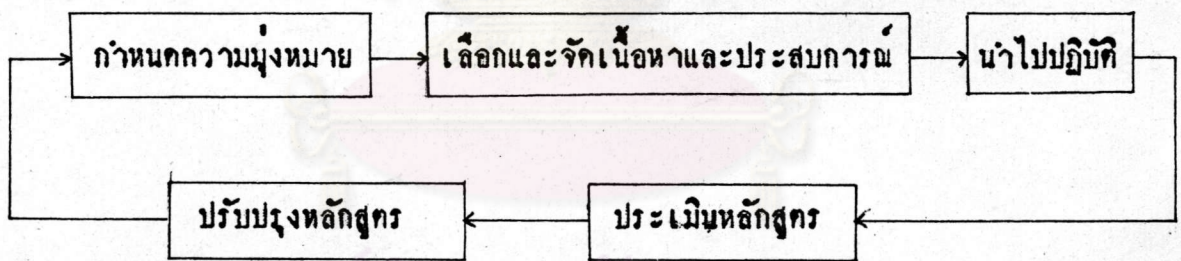

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคม และสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวเนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ไ้พัฒนาอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นการจักการศึกษาจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะหลักสูตรซึ่งเป็นหัวใจของการจักการศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีลักษณะเป็นวัฏจักร เริ่มต้นด้วยการกำหนดความมุ่งหมาย เลือกและจักเนื้อหาและประสบการณ์ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย นำหลักสูตร ไปปฏิบัติให้เกิดผลตามความมุ่งหมาย ประเมินหลักสูตรเพื่อหาข้อบกพร่อง และนำเอาผลที่ได้จากการ ประเมินหลักสูตร ไปปรับปรุงหลักสูตรครั้งแผนภูมิ

การประเมินหลักสูตรนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ในการศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรวิชา เอกคนตรีศึกษาในวิทยาลัยครูนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นลำดับดังนี้

- 1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการ ประเมินหลักสูตร
- 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ ประเมินหลักสูตร

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาหลาย ๆ ท่านได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรไว้มากมาย มีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน เช่น เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander 1974:2) กล่าวถึงหลักสูตรว่า " เป็นโครงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่บุคคล ค่าย การอาศัยบุคคลอื่น หรือเครื่องมือเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ โดยกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ คำนึงเนื้อหาวิชาและระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน" ทิศนา ขนมนน (2524:1) ให้ความหมายว่า " หลักสูตรหมายถึงโปรแกรมการศึกษาใด ๆ ก็ตาม ที่กำหนดโครงสร้างการเรียนรู้ซึ่งประกอบไปด้วยรายวิชาต่าง ๆ พร้อมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา" เอนก เพียรอนุญบุตร (2524:123) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรดังนี้

หลักสูตรในความหมายกว้าง ๆ หมายถึงแผนการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน หลักสูตรในความหมายที่แคบหมายถึงโปรแกรมการศึกษาซึ่งประกอบไปด้วยโปรแกรมการเรียน อันหมายถึงรายวิชาหรือกระบวนการที่จัดไว้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าไปรู้นั้น แล้วจะมีคุณลักษณะตามที่มุ่งหวังไว้ และส่วนที่สองคือโปรแกรมกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ตามโปรแกรมการเรียนที่จัดไว้"

ถูก (Good 1956:113) ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการคือ

1. หลักสูตรหมายถึงกลุ่มรายวิชาที่จัดไว้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาให้จบชั้น หรือได้รับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาเอกที่ศึกษา เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลศึกษา เป็นต้น

2. หลักสูตรหมายถึงแผนการโดยทั่วไปทั้งหมด ของเนื้อหาหรือสิ่งที่จะสอน ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เรียนบรรลุถึงคุณภาพเพื่อให้จบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตร หรือเข้าสู่วิชาชีพหรืออาชีพ

3. หลักสูตรหมายถึงกลุ่มประสบการณ์การศึกษา ภายใต้การแนะนำของโรงเรียน ที่ออกแบบเพื่อให้การฝึกหัดและให้ประสบการณ์ที่ดีที่สุดแก่ผู้เรียน เพื่อให้เขาออกไปดำรงชีวิตในสังคม

สมิทร คุณานุภกร (2518:4 - 5) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการดังนี้

1. หลักสูตรหมายถึงเอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้เรียน โดยบรรจุความหมายของการให้การศึกษา ตลอดจนเนื้อหาสาระของความรู้ ประสบการณ์และกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน เช่น หนังสือหลักสูตร ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

2. หลักสูตรหมายถึงโครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถต่าง ๆ ของผู้เรียนเช่น หลักสูตรคึกเสือ หลักสูตรการอบรม และหลักสูตรอื่น ๆ

3. หลักสูตรหมายถึงวิชาความรู้สาขาหนึ่งที่อาศัยหลักการและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร...

โดยสรุป การให้คำนิยามความหมายของหลักสูตรจะแตกต่างกันตามแนวคิด การมองและสภาพการณ์ของผู้ ทั้งที่ไพฑูริย์ สินลาวัณ (2524:20 - 21) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การให้นิยามความหมายของหลักสูตรจะแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา เนื่องจากขอบเขตหน้าที่และภาระการศึกษาแตกต่างกัน ในระดับประถมศึกษา หลักสูตรมีความหมายครอบคลุมประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดขึ้น ในระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรจะมีความหมายเน้นในเรื่องเนื้อหาและกิจกรรมในห้องเรียนมากขึ้น และมีการแยกกิจกรรมนอกห้องเรียนเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่วนในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรจะมีความหมายเน้นเป็นพิเศษในเรื่องของเนื้อหาและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหา รวมทั้งกิจกรรมที่ดำเนินไปเพื่อเนื้อหา จากคำนิยามความหมายของหลักสูตรตามที่ผู้ใดกล่าวไว้สรุปประเด็นได้ 4 ประการคือ

1. หลักสูตรหมายถึงประสบการณ์การศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียน
2. หลักสูตรหมายถึงกลุ่มรายวิชาและกิจกรรมที่จัดเป็นระบบสำหรับผู้เรียน
3. หลักสูตรหมายถึงแผนการหรือโครงการ การศึกษาที่จัดให้ผู้เรียน
4. หลักสูตรหมายถึงวิชาความรู้สาขาหนึ่ง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกนิยามความหมายของหลักสูตรในประเด็นที่ 3 คือ หลักสูตรหมายถึงโครงการหรือแผนการทางการศึกษาสำหรับผู้เรียน ที่บรรจุความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระของความรู้ ประสบการณ์และกิจกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามเป้าหมาย

องค์ประกอบของหลักสูตร

ทามา (Taba 1962: 10) มีความเห็นว่า หลักสูตรไม่ว่าจะมีรูปแบบอย่างไรก็ตาม ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. ความมุ่งหมาย(Objectives) เป็นการกำหนดว่าต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนอย่างไร หรือจะให้การศึกษาเพื่ออะไร
2. เนื้อหาวิชา (Contents) เป็นการเลือกสรรและจัดเนื้อหาวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้
3. การนำหลักสูตรไปใช้(Curriculum Implementation)เป็นการนำเอาหลักสูตรที่เป็นรูปแบบไปปฏิบัติให้เกิดผล
4. การประเมิน(Evaluation)เป็นการหาคำตอบว่าการดำเนินการของหลักสูตรเป็นไปตามความมุ่งหมายหรือไม่ เพียงใด และมีอะไรเป็นสาเหตุ

ความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายทางการศึกษามีความสำคัญมากในการจัดการศึกษา เพราะเป็นเครื่องกำหนดแนวทางจัดและดำเนินการศึกษา ความมุ่งหมายทางการศึกษามุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งบลูมและคณะ(Bloom et al.1981: 331 - 337) ได้จำแนกไว้ 3 ประการคือ

1. พุทธิพิสัย(Cognitive Domain) ได้แก่ ความมุ่งหมายด้านสติปัญญา เกี่ยวกับการระลึกได้หรือจำความรู้ และพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา
2. จิตพิสัย (Affective Domain) ได้แก่ความมุ่งหมายด้านจิตใจ เกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ และความซาบซึ้ง เป็นการพัฒนาค่านิยม
3. ทักษพิสัย (Psycho-Motor Domain) ได้แก่ ความมุ่งหมายด้านร่างกาย เกี่ยวกับการแสดงออกทางกาย การปฏิบัติ การเคลื่อนไหวและใช้วชิระต่าง ๆ

ความมุ่งหมายทางการศึกษามีหลายระดับดังที่สุมิตร ฤกษ์นุก (2523 : 40-43) กล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ความมุ่งหมายระดับชาติ ปรัชญาการศึกษา หรือปณิธานการศึกษา มีเนื้อหาสาระสำคัญ 3 ประการ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และข้อผูกพันของสถาบันการศึกษา ลักษณะของความรู้ที่ใช้เป็นหลักในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน และคุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษา
2. ความมุ่งหมายในแต่ละระดับการศึกษา มีเนื้อหาสาระเช่นเดียวกับความมุ่งหมายระดับชาติ แต่มีความเฉพาะเจาะจงไปตามระดับการศึกษา เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

3. ความมุ่งหมายในระดับหลักสูตร ความมุ่งหมายระดับนี้ใกล้เคียง หรืออาจใช้แทนกันได้กับความมุ่งหมายในแต่ละระดับการศึกษา บางกรณีความมุ่งหมายในแต่ละระดับการศึกษาถูกนำมาใช้เป็นการมุ่งหมายของหลักสูตร หรือในกรณีที่โรงเรียนมีสิทธิจัดหลักสูตรโดยเฉพาะของตนเอง ก็จำเป็นต้องมีความมุ่งหมายระดับหลักสูตรสำหรับโรงเรียน

4. ความมุ่งหมายระดับหมวดวิชา จะมีความมุ่งหมายเฉพาะ และแตกต่างกันไปแต่ละหมวดวิชา แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็นหมวดวิชาใด ความมุ่งหมายระดับหมวดวิชา ย่อมเน้นไปตามทิศทางของความมุ่งหมายระดับหลักสูตร

5. จุดมุ่งหมายในการสอน ในระดับนี้จุดมุ่งหมายทั้งหลายที่กำกวมและมีใจความกว้าง ๆ แสดงถึงค่านิยมมากกว่าแนวทางการเรียนการสอน จะถูกแปลงออกมาเป็นพฤติกรรมอย่างชัดเจน จุดมุ่งหมายในการสอนที่ชัดเจนที่สุดนั้นเราเรียกว่า จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เป็นจุดมุ่งหมายที่เน้นการกระทำ หรือพฤติกรรมของผู้เรียนที่สังเกตเห็นได้ชัด และช่วยในการประเมินผลอย่างรัดกุมด้วย

ทาบ (Taba 1962:200-205) กล่าวถึงลักษณะของความมุ่งหมายทางการศึกษา สรุปได้ว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. อธิบายชนิดของพฤติกรรมที่คาดหวัง และบริบทที่พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้น
2. ความมุ่งหมายที่ซับซ้อน จะต้องกล่าวอย่างวิเคราะห์ และเฉพาะเจาะจงพอที่จะทราบชนิดของพฤติกรรมที่คาดหวัง และบริบทของพฤติกรรมนั้น
3. แสดงความชัดเจนระหว่างประสบการณ์การเรียนรู้ และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุ
4. เป็นแนวทางหรือตัวแทนการดำเนินการมากกว่าเป็นจุดหมายปลายทาง
5. เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ สามารถแปลเป็นประสบการณ์หลักสูตร และการสอนในห้องเรียนได้
6. มีขอบข่ายกว้างพอที่จะครอบคลุมผลที่เกิดขึ้นรูปแบบที่โรงเรียนรับผิดชอบ

ความมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นลักษณะหนึ่งของความมุ่งหมายทางการศึกษา เป็นความมุ่งหมายที่อยู่ในระดับกลาง ๆ อาจมีทั้งความมุ่งหมายที่มีลักษณะเป็นความมุ่งหมายทั่วไป และความมุ่งหมายเฉพาะ เนื่องจากความมุ่งหมายหลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหากระบวนการเรียนการสอน และการประเมิน จึงต้องมีความชัดเจนพอที่จะชี้แนะแนวทาง

ปฏิบัติ สุมิตร คุณาบุตร (2523:58-59) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้หลักสูตรไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลอย่างสมบูรณ์ได้ เนื่องจากเป็นข้อความที่อยู่บนกระดาษมากกว่าเป็นแนวปฏิบัติ และเนื่องจากความคลุมเครือ ความกว้าง และปริมาณของความมุ่งหมาย และการขาดการคิดแปลงความมุ่งหมายให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและชุมชน

“การใช้ภาษามักเป็นจุดอ่อนในการกำหนดความมุ่งหมาย โดยทั่วไปมักใช้ภาษาที่ส่ายหู หรือศัพท์ที่เข้าใจยาก ซึ่งก่อให้เกิดความสับสนมากกว่าความเข้าใจตรงกัน” (เรื่องเดียวกัน : 64) ความมุ่งหมายระดับทั่วไปมีลักษณะเป็นอุดมคติหรือปรัชญานั้น จะใช้ภาษาบรรยายกว้าง ๆ ครอบคลุมค่านิยมทางการศึกษาที่ค้องการ ส่วนความมุ่งหมายที่เฉพาะหรือเป็นแนวปฏิบัติจะใช้ภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจ และง่ายต่อการตีความหมายเป็นการปฏิบัติ แต่ที่สำคัญคือความชัดเจนและเข้าใจง่ายของภาษาที่ใช้เขียนความมุ่งหมายเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้อุบัติที่เกี่ยวข้องหลักสูตรเข้าใจตรงกัน

เนื่องจากแนวคิดทางการศึกษา เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน มากกว่าเน้นทฤษฎีหรือจกจำเนื้อหาวิชา ดังนั้นความมุ่งหมายทางการศึกษาหรือหลักสูตรจึงควรที่จะครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วน ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยมีสัดส่วนเหมาะสมและสมดุลกัน สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน ความมุ่งหมายทางการศึกษาระดับชาติ ความต้องการของโรงเรียน ชุมชน และสภาพสังคม เพราะความมุ่งหมายในปัจจุบัน เน้นการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และสามารถที่จะปรับตัวได้ในอนาคต (เรื่องเดียวกัน: 59)

การนำความมุ่งหมายของหลักสูตร ไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลได้ ยังขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายที่ระบุนั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ทั้งหมดหรือไม่ เพียงใด หากความมุ่งหมายระบุกว้างเกินไป เป็นอุดมคติมาก เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ หรือมีปริมาณมากเกินไป หรือไม่เหมาะสม ถ้อยคำที่จะนำไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล ควรอยู่ในขอบเขตที่สามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จได้ภายใต้สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ ความมุ่งหมายส่วนมากมีหลายข้อ ทุกข้อไม่ควรขัดแย้งกัน ควรเสริมกันไปในทิศทางเดียว เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้

เนื้อหา

เนื้อหาในหลักสูตรหมายถึงความรู้และประสบการณ์ที่จัดไว้เพื่อช่วยให้ผู้เรียน ได้พัฒนาเป็นไปตามความมุ่งหมาย เนื้อหาในหลักสูตรได้มาจากศาสตร์ (Discipline) ซึ่งได้แก่ความรู้ที่เป็นระบบระเบียบและวิธีการแสวงหาความรู้ (สมิทร อุทยานกร 2523:76-77) เนื้อหาสาระความรู้ในศาสตร์แบ่งได้เป็น 4 ระดับ (Taba 1962:172-181) ได้แก่

1. ระดับข้อมูลและกระบวนการ (Specific Facts and Processes)
2. ระดับความคิดพื้นฐาน (Basic Ideas)
3. ระดับความคิดรวบยอด (Concept)
4. ระดับระบบความคิดและวิธีหาความรู้ (Thought System and Method of Inquiry)

ศาสตร์ต่าง ๆ แต่ละศาสตร์จะถูกคัดเลือกให้ง่ายและเหมาะสมกับแต่ละระดับ การศึกษาก่อนที่จะบรรจุลงในหลักสูตร เกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาบรรจุลงในหลักสูตร ทาบว (เรื่องเดียวกัน : 267-284) ได้เสนอไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ความเชื่อถือได้ และความเป็นแก่นสาร หมายถึงความทันสมัยและถูกต้อง และเป็นเนื้อหาที่อยู่ในระดับความคิดพื้นฐาน หรือความคิดรวบยอด ไม่ใช่เป็นระดับข้อมูล และกระบวนการ

2. ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม

3. ความสมดุลระหว่างความกว้างขวางและความลึกซึ้ง หมายถึง ไม่เป็นเนื้อหาที่ให้ข้อมูลมากเกินไปจนขาดความลุ่มลึก หรือให้ข้อมูลลึกซึ้งเป็นระดับความคิดพื้นฐานความคิดรวบยอด แต่ขาดความกว้างขวางครอบคลุม

4. สามารถสนองความมุ่งหมายได้หลาย ๆ ประการ หมายถึงมีลักษณะที่จะสนองจุดประสงค์ในการสอนได้หลาย ๆ ด้าน

5. สอดคล้องกับวุฒิภาวะการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน

6. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

การนำหลักสูตร ไปใช้

การนำหลักสูตร ไปใช้ หมายถึงการนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้บังเกิดผล โดยการแปลงหลักสูตร ไปสู่การสอน จัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อให้

หลักสูตรบรรจุเป้าหมาย และการดำเนินการ เรียงการสอน

การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตร และเป็นกิจกรรมหนึ่ง ของขบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีลำดับดังนี้ การกำหนดความมุ่งหมาย การเลือกและจัด เนื้อหาวิชาและประสบการณ์ การนำเอาหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร ทิศนา ชามมณี (2520: 227) กล่าวถึงความมุ่งหมายของหลักสูตรว่ามี 3 ประการคือ

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นสามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่
2. เพื่อทักสินว่า การวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหาร งานและการสอนตามหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่
3. เพื่อวัดผลดูว่า ผลผลิตคือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เริ่มได้รับการสนใจในวงการศึกษาในช่วงปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ก่อนหน้านั้น ไทเลอร์ (Ralph Tyler) ได้เริ่มค้นมาก่อนราวปี ค.ศ. 1930 โดยเน้นการประเมินเพื่อช่วยให้ครูทักสินประสิทธิภาพของการสอนและขยายรายวิชา โดยให้ความหมายว่าการประเมิน "หมายถึงจุดของวิธีการต่าง ๆ สำหรับวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนซึ่งมีผลมาจากการสอนและหลักสูตร" (จุฬมพร ทองอุไทย 2520: 5) ต่อมาการประเมินหลักสูตรได้รับการพัฒนาขึ้น มีผู้สร้างทฤษฎีและแบบจำลองการประเมินต่าง ๆ สำหรับการประเมินหลักสูตร

สคริบเวน (อ้างถึงในสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2524:9) ให้ความหมายว่า การประเมินเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบ เพื่อบ่งชี้ถึงคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ครอนบาค (อ้างถึงในทิศนา ชามมณี 2520:278) นิยามการประเมินหลักสูตรว่า "หมายถึง การรวบรวมข้อมูล และการใช้ข้อมูล เพื่อทักสินใจในเรื่องของโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา" เมื่อสรุปความหมายของการประเมินหลักสูตรสำหรับการวิจัยนี้จะได้ว่า เป็นการรวบรวม

รวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างเป็นระบบ เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตร

แบบจำลองในการประเมินแบ่งลักษณะได้เป็น 3 แบบดังนี้

1. แบบจำลองที่ยึดความมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal-Attainment Model) (อุทุมพร ทองอุไทย 2520:5) เป็นแบบจำลองที่เน้นจุดมุ่งหมาย เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก โดยพยายามกำหนดจุดมุ่งหมายและที่ค่าจุดมุ่งหมาย การประเมินจะให้คุณค่ามากหรือน้อย พิจารณาจากวัตถุประสงค์ที่บรรลุผลสำเร็จ ผู้นำในการประเมินแบบนี้ได้แก่ ไทเลอร์ (Tyler) และแฮมมอน (Hammond)

2. แบบจำลองที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) (กลอยใจ วัฒนกุล นารีรัตน์ หอมไกลศล และแก้วตา ชาวเหลือง 2523:1) แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 แบบจำลองการตัดสินที่ยึดเกณฑ์ภายใน (Judgemental Model Emphasizing Intrinsic Criteria) ใช้เนื้อหาเป็นเกณฑ์ เน้นเฉพาะกระบวนการที่ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ ไม่เน้นประสิทธิภาพของผลที่เกิดขึ้น

2.2 แบบจำลองการตัดสินที่ยึดเกณฑ์ภายนอก (Judgemental Model Emphasizing Extrinsic Criteria) อนุมัติวัตถุประสงค์บรรลุเป้าหมาย ผู้นำในการประเมินแบบนี้ได้แก่ สคริเวน (Scriven) และสเทก (Stake)

3. แบบจำลองที่ช่วยการตัดสินใจ (Decision Model) (อุทุมพร ทองอุไทย 2520:20) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจ ผู้นำในการประเมินแบบนี้ได้แก่ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และโพรวัส (Provus) แบบจำลองที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับในการประเมินได้แก่ แบบจำลองซิป (CIPP Model)

แบบจำลองซิป

แบบจำลองซิปพัฒนาขึ้นโดยสตัฟเฟิลบีมและคณะ โดยให้ความหมายของการประเมินว่า "หมายถึงกระบวนการแสดงให้เห็น การจัดหาและการเตรียมพร้อมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สำหรับการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ " (Stufflebeam, et al, 1971:128) แบบจำลองซิปประกอบด้วย การประเมิน 4 ด้านได้แก่ การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

การประเมินบริบทช่วยการตัดสินใจวางแผนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นช่วยตัดสินใจโครงสร้างเพื่อกำหนดการออกแบบโครงการ การประเมินกระบวนการช่วยตัดสินใจการดำเนินงานเพื่อควบคุมการปฏิบัติโครงการ และการประเมินผลผลิตช่วยตัดสินใจเป็นวงจรเพื่อตัดสินใจและกระทำซ้ำต่อการบรรลุโครงการ (ibid:218)

ทิตินา แชมมณี (2520:29) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรตามแบบจำลองซิปดังนี้ การประเมินบริบท หมายถึงการประเมินวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตร การประเมินปัจจัยเบื้องต้น หมายถึงการประเมินระบบโครงสร้างของหลักสูตรรวมทั้งระบบการจกบริหารหลักสูตรต่าง ๆ ค่าย การประเมินกระบวนการ หมายถึงการประเมินการจกกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ และการประเมินผลผลิต หมายถึงการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้น วิธีการประเมินจะทำการประเมินด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน แล้วนำมาเทียบกันดูว่ามีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันเพียงใด และมีจุดใดที่ควรแก้ไข

การประเมินหลักสูตรโดยอาศัยแบบจำลองซิปเป็นการประเมินที่เป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่แผนการ การดำเนินงานและผลผลิต ช่วยให้เห็นว่าส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันเพียงใด และมีจุดใดที่ควรแก้ไข ผู้วิจัยจึงได้เลือกแบบจำลองซิปเป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตรโดยปรับให้เหมาะสมดังนี้

1. การประเมินบริบท เป็นการประเมินความมุ่งหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาสาระของหลักสูตรซึ่งเป็นตัวหลักสูตร
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินอาจารย์ผู้สอน นักศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน ตำรา และสถานที่เรียน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของหลักสูตร
3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินการดำเนินการเรียน กระบวนการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์จากกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ
4. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินบัณฑิตซึ่งเป็นผลผลิตที่ได้จากหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

งานวิจัยในประเทศ

เมื่อปี พ.ศ. 2515 จินทนา โมกชะเวส ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลหลักสูตรพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ของโรงพยาบาลรามาริบัติ เพื่อดูว่าหลักสูตรนี้ ได้ผสมเจตนาหรือไม่ เนื้อหาเหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่ ผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะ ความสามารถและความเข้าใจในวิชาการพอที่จะนำไปปฏิบัติงานได้หรือไม่ และมีข้อบกพร่องประการใดบ้างที่ควรนำมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม 3 ฉบับ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สำเร็จการศึกษา 70 คน อาจารย์ 24 คน และผู้ใช้บริการจากนักศึกษา 50 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ คะแนนเฉลี่ย ค่าร้อยละ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแควร์ และวิเคราะห์รายข้อ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

หลักสูตรพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของผู้จัดทำหลักสูตรและพบว่า

1. วิชาเคมีคลินิก โลหิตวิทยา และแบคทีเรียวิทยา เป็นวิชาที่ค่อนข้างยาก ให้เวลาเรียนและรายละเอียดในบทเรียนน้อย แบบเรียนมีภาพประกอบน้อยเกินไป ภาษาอังกฤษในแบบเรียนเข้าใจง่าย การสาธิตและทดลองช่วยให้เรียนรู้ได้มาก
2. วิชาคลัง เลือดวิทยา ซีโรโลยี คลินิกัลไมโครสโคปี และปรสิตวิทยา มีความยากง่ายปานกลาง ผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่าอัตราเวลาเรียนน้อย แต่อาจารย์เห็นว่าพอเหมาะ แบบเรียนมีภาพประกอบน้อย ภาษาอังกฤษในแบบเรียนเข้าใจง่าย การสาธิตและทดลองช่วยให้เรียนรู้ได้มาก
3. อุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา
4. ผู้สำเร็จการศึกษา มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ดีพอควร ผลงานเป็นที่พอใจของผู้บังคับบัญชา และมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับการปฏิบัติงานในอาชีพนี้

เมื่อปี พ.ศ.2518 เสถียร สัมภักดภาพงศ์ โค้ททำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 หมวดวิชาพลานามัย เพื่อประเมินจุดมุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร สัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรส่วนใหญ่ชัดเจนก็และเหมาะสม
2. เนื้อหาวิชาสุขศึกษาควรปรับปรุงแก้ไข ส่วนเนื้อหาวิชาพลศึกษามีความเหมาะสม
3. การนำหลักสูตรไปใช้ มีข้อบกพร่องที่การสอนยึดแบบเรียนมากกว่าหลักสูตร หนังสืออ่านประกอบและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ มีความรู้และเข้าใจหลักสูตรน้อย และยังคงการ คำแนะนำและช่วยเหลือทางวิชาการอยู่มาก
4. การวัดผล เหมาะสมดีแล้ว

เมื่อปี พ.ศ.2521 ประคินันท์ อุปรมัย โค้ททำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงประเมินระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครู โดยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นการแสวงหาแบบจำลองโครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษา ที่จะนำมาใช้เป็นหลักสูตรส่วนมาตรฐาน ตอนหลังเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาเชิงประเมินระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครูที่ใช้ในปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่ ส่วนที่เป็นการประเมินโครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาส่วนประกอบ ใช้รูปแบบการประเมินที่ดัดแปลงมาจากแบบจำลองซีพี(CIPP Model)และแบบจำลองการประเมินความไม่สอดคล้องกัน (The Discrepancy Evaluation Model) และส่วนที่เป็นการศึกษาเชิงประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า

แบบจำลองโครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาส่วนมาตรฐานในวิทยาลัยครู ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อเรื่อง กระบวนการจัดประสบการณ์ทางจิตวิทยาการศึกษา และวิธีการประเมินผล

โครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครู หลักสูตรส่วนมาตรฐาน

ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรส่วนประกอบการ องค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงสร้างหลักสูตรส่วน
มาตรฐานบางองค์ประกอบสอดคล้องกับหลักสูตรส่วนประกอบการ แต่บางองค์ประกอบของ
โครงสร้างหลักสูตรทั้งสองไม่สอดคล้องกัน

ส่วนที่เป็นการศึกษาเชิงประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนของนักศึกษา ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
จิตวิทยาการศึกษา มาก ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) บรรลุจุดมุ่งหมายของ
หลักสูตรน้อย และทักษะพิสัย (Psycho-Motor Domain) บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
ปานกลาง

ในปี พ.ศ. 2522 สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมิน
ผลหลักสูตร ครุศาสตร์คุณวุฒิบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา โดยใช้แบบจำลองซึ่งเป็นแบบ
ประเมิน เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ใน
ด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตร คุณภาพนิสิต ภาระงานของอาจารย์ กระบวนการ
การบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และผลผลิตของหลักสูตร วิธีการประเมินใช้
การวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม จากอาจารย์ นิสิต และบัณฑิต ผลการ
วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตร มีการระบุวัตถุประสงค์ทั่วไป
และวัตถุประสงค์เฉพาะ แต่มีได้ระบุคุณสมบัติของนักจิตวิทยาอย่างชัดเจนวัตถุประสงค์ทั่วไป
และวัตถุประสงค์เฉพาะมีความสอดคล้องกันดี เนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั่วไป
และวัตถุประสงค์เฉพาะ จำนวนและสัดส่วนเนื้อหาของสาระยังไม่เหมาะสม

2. ในด้านคุณภาพนิสิต นิสิตห่มเหให้กับการศึกษาได้เต็มที่ ส่วนใหญ่มีพื้นความรู้
ความสามารถในสาขาเฉพาะที่ต้องการศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปริญญาตรี
และโทปานกลาง มีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษและความถนัดเชิงวิชาการ ไม่เป็น
ที่พอใจ นิสิตรุ่นหลัง ๆ มีศักยภาพเชิงวิชาการต่ำกว่านิสิตรุ่นแรก

3. ในด้านภาระงานของอาจารย์ อาจารย์ได้สอนเต็มที่ตามเกณฑ์ ความคุมวิทยานิพนธ์ไม่เกิน 5 เล่มตามเกณฑ์ อาจารย์ 4 ใน 5 คนยังต้องขอขณินเทศประสพการณ์วิชาชีพ
นิสิตระดับปริญญาตรี ทำการค้นคว้าวิจัยในศาสตร์น้อยมาก และบริการชุมชนค่อนข้างต่ำ

4. ในคํานกราบวนการบริหารหลักสูตร รูปแบบและโครงสร้างการบริหารหลักสูตร ยังไม่มีประสิทธิภาพ วิธีสอบคัดเลือกไม่เหมาะสม และไม่สนองต่อการศึกษาระดับปริญญาเอก ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ยังไม่มีประสิทธิภาพ วิธีการเทียบโอนหน่วยกิตยังไม่รัดกุมพอ การสอบภาษาต่างประเทศขาดจุดหมายที่แน่นอนและวิธีการไม่เข้ามาตรฐานสากล ระเบียบการสอบรวบยอดก่อให้เกิดปัญหา

5. ในคํานกราบวนการเรียนการสอน อาจารย์และนิสิตไม่ทราบมีวิชาของการบัณฑิตศึกษาอย่างเด่นชัด สภาพแวดล้อมทางวัตถุที่เอื้อต่อการเรียนการสอน อยู่ในขั้นไม่พอใจ อาจารย์ไม่เป็นผู้ใฝ่วิจัยเท่าที่ควร ควรเสริมความเชี่ยวชาญของอาจารย์บางคน อาจารย์ควรติดตามความรู้และสืบเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ให้มากกว่านี้ พฤติกรรมการเรียนการสอนที่คึกคักคือการสอนแบบกลุ่มเล็กที่มีการอภิปรายอย่างกว้างขวางและการชี้แนะแหล่งความรู้อย่างชัดเจน งบวนการสอนของอาจารย์ยังมีประสิทธิภาพต่ำในเรื่องการทุ่มเทให้กับการสอน การใช้เทคนิคและจิตวิทยาการสอน การให้ทิศทางการศึกษาแก่นิสิต และการประเมินและใช้ประโยชน์จากการประเมินการเรียนการสอน

6. ในคํานการประเมินผลผลิตของหลักสูตร ผลผลิตของบัณฑิตต่ำกว่าแผนถึงร้อยละ 85 โดยเฉลี่ยนิสิตใช้เวลาในการศึกษามากกว่าที่ควรจะเป็น ผลิตบัณฑิตสาขาจิตวิทยา รุ่นแรกมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนค่อนข้างสูง

ในปี พ.ศ. 2523 ลักษณะ บรรพภาชญาณ์ ใ้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการอบรมครูประจำการที่ไม่มีวุฒิ โดยใช้แบบจำลองซิป กลุ่มตัวอย่างประชากรใ้แก่ครูประจำการที่เข้ารับการอบรม จำนวน 77 คน และอาจารย์ที่ทำการอบรม จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใ้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกตการสอน และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อเรื่อง ฐานนิยม ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วทดสอบค่าที ผลการประเมินสรุปใ้ดังนี้

1. การประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับหน้าที่และงานของกองส่งเสริมวิทยฐานะครู นโยบายของกรมการฝึกหัดครู นโยบายทางการศึกษาของประเทศไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของครูประจำการ เป็นอย่างมาก

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ทรัพยากรและแผนการดำเนินงานมีความเหมาะสม เนื่องจากมีความพร้อมในด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีคณะกรรมการดำเนินงานและอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ปัจจัยเบื้องต้นในด้านคุณภาพอาจารย์ผู้สอน อุปกรณ์ประกอบการเรียน เวลา สถานที่ และบริการด้านต่าง ๆ เหมาะสม

3. การประเมินกระบวนการ การดำเนินการอบรมเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน มีการวางแผนล่วงหน้าและปฏิบัติตาม พฤติกรรมการสอนของอาจารย์มีความเหมาะสมปานกลาง ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์อยู่ในเกณฑ์ดี

4. การประเมินผลผลิต การอบรมครูประจำการตามโครงการนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้ กล่าวคือ ครูประจำการที่เข้ารับการอบรมมีความรู้ความสามารถโดยผ่านการสอบวัดผลหลังการอบรมได้ เป็นผลให้ครูประจำการที่ไม่มีวุฒิครูลดน้อยลง คาดว่าครูประจำการจะนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น และคาดว่าโครงการนี้จะสามารถทำให้ครูประจำการที่ไม่มีวุฒิหมดไปในที่สุด

ในปี พ.ศ. 2524 จุฬารัตน์ บวรสิน ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลหลักสูตรระดับปริญญาตรี 2 ปี วิชาเอกพลศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อประเมินความมุ่งหมาย องค์ประกอบของหลักสูตร การเลือกและจัดเนื้อหาวิชา ขบวนการนำหลักสูตรไปใช้ และสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักศึกษา รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม 150 ชุด เก็บข้อมูลจาก นักศึกษาปีสุดท้าย บัณฑิต อาจารย์ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ เปรียบเทียบความคิดเห็น โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีของนิวแมนคูล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรวิชาเอกพลศึกษามีความเหมาะสมในก้านความมุ่งหมาย องค์ประกอบของหลักสูตร และการเลือกและการจัดเนื้อหาวิชา

2. ขบวนการนำหลักสูตรไปใช้มีความเหมาะสมทั้งในด้าน คุณลักษณะผู้สอนและผู้เรียน อุปกรณ์การสอน ท่ารำและสถานที่เรียน และผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาสูงมาก

สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรในประเทศ เป็นการรวบรวมข้อมูล
ในร้านค้าต่าง ๆ ของหลักสูตรคือรายการ ต่อไปนี้

1. ทิวหลักสูตร โค้ดแก
  - 1.1 วัตถุประสงค์ ความมุ่งหมาย จุดมุ่งหมาย
  - 1.2 เนื้อหา เนื้อเรื่อง เนื้อหาสาระ รายวิชา
2. ส่วนประกอบหลักสูตร โค้ดแก
  - 2.1 อุปกรณ์ คำว่า สถานที่ เวลา
  - 2.2 อาจารย์ผู้สอน
  - 2.3 ผู้เรียน
3. การนำหลักสูตรไปใช้ โค้ดแก
  - 3.1 กระบวนการจัดประสบการณ์ การบริหารหลักสูตร การเรียนการสอน
  - 3.2 การวัดผล การประเมินผล
4. ผลการใช้หลักสูตร โค้ดแก
  - 4.1 ผลผลิต หรือผู้สำเร็จการศึกษา

ในการรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรทั้ง
ทางตรงและทางอ้อม โค้ดแก

1. ผู้สอน
2. ผู้บริหารหลักสูตร ผู้บริหาร ผู้ร่างหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตร
3. ผู้เรียน
4. ผู้สำเร็จการศึกษา
5. ผู้ใช้ผู้สำเร็จการศึกษา

ควร นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อบ่งชี้คุณค่าของหลักสูตรนั้น ๆ ในการประเมินหลักสูตร
มีทั้งการประเมินที่ไม่เป็นระบบ และเป็นระบบโดยอาศัยแบบจำลอง แบบจำลองที่ใช้ส่วนใหญ่
เป็นแบบจำลองชิป ซึ่งประเมินหลักสูตร 4 ด้าน คือบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และ
ผลผลิต

งานวิจัยในต่างประเทศ

เชฟเฟอร์ (Schaefer 1961:3106) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรการฝึกหัดครูของวิทยาลัยพาร์สัน เพื่อปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูในวิทยาลัยให้ดีขึ้น โดยใช้แบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลจากผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 226 คน และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษากังกล่าว จำนวน 96 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ทั้งผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาส่งส่วนใหญ่ มีความพอใจในหน้าที่การงาน และการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา
2. วิทยาลัยให้บริการไม่เพียงพอในเรื่อง บริการให้คำปรึกษาหารือหรือห้องปฏิบัติการ สำหรับการอ่าน บริการค่านสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การพักผ่อนหย่อนใจ การปฐมนิเทศ โสภทัศน์วัสดุ และห้องปฏิบัติการหลักสูตร
3. ผู้สำเร็จการศึกษาพอใจในความรู้พื้นฐานของตน และเห็นว่าได้รับการเตรียมตัวทางวิชาเอก เพียงพอแล้ว และเห็นว่า การฝึกหัดการใช้อุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ ต้องการให้มีรายวิชาพิเศษเพิ่มเติมอีกในแต่ละสาขา
4. การฝึกสอนควรให้นิสิต อาจารย์นิเทศก์ของวิทยาลัย และอาจารย์ที่เลี้ยง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกว่าที่เป็นอยู่ ควรใช้เวลาฝึกสอนเต็มเวลา อย่างน้อยครึ่งภาคเรียน และให้มีการนิเทศการฝึกสอนมากขึ้น

เทลเลอร์ (Taylor 1963:3806) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรปริญญาโททางการศึกษา ในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐโอคลาโฮมา โดยสัมภาษณ์ผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 125 คน และครูใหญ่โรงเรียนที่ผู้สำเร็จการศึกษาเหล่านี้ ทำการสอน จำนวน 75 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ทั้งผู้สำเร็จการศึกษาและครูใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกันดังนี้

1. กำนววิชาเฉพาะ ควรเพิ่มเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ และเพิ่มรายวิชาวิธีการสอนวิชาเฉพาะด้วย

2. ด้านวิชาการศึกษา ควรปรับปรุงเพื่อให้สามารถนำไปใช้กับสถานการณ์จริงในห้องเรียน โดยการเพิ่มเนื้อหาบางส่วน และตัดเนื้อหาบางส่วนที่ไม่เหมาะสมหรือซ้ำซ้อนกับรายวิชาอื่นออกไป

3. ด้านวิชาสามัญทั่วไป ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรายวิชาที่สนใจ

4. การบริหารแนะแนวและการให้คำปรึกษาหารือ การบริการห้องสมุดและการเตรียมตัวเพื่อทำวิจัย อยู่ในชั้นพอใจ

เปปปาร์ด (Peppard 1967:520) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรครูประถมศึกษาของมหาวิทยาลัยอิดลินอยสเทท เพื่อติดตามผลว่า การผลิตครูประถมศึกษาของมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนต่าง ๆ หรือไม่ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ครูประถมศึกษาเหล่านี้ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ครูประถมศึกษาทั้งกล่าวได้รับการเตรียมมาจากมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดี หลักสูตรของมหาวิทยาลัยเหมาะสมและเป็นไปตามความต้องการของครูประถมที่จะไปสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ และผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า หลักสูตรควรแก้ไขข้อบกพร่อง โดยเน้นในเรื่องการสอนอ่านวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา

ซาฟาร์ (Zafar 1982:1415A - 1416A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรคณิตศาสตร์ของคณะศึกษาศาสตร์เมกกะ ตามทัศนะของผู้สำเร็จการศึกษาในช่วงปี ค.ศ. 1976 - 1980. โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากครูคณิตศาสตร์ที่จบการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์เมกกะ จากการวิเคราะห์ที่รวบรวมได้พัฒนามติคุณลักษณะของโปรแกรมคณิตศาสตร์ 12 ประการดังนี้

ความเข้าใจวัตถุประสงค์ของคณิตศาสตร์ ความเข้าใจคณิตศาสตร์พื้นฐานสำหรับการสอนคณิตศาสตร์ การเตรียมเพื่อศึกษาคณิตศาสตร์ขั้นสูง ความสัมพันธ์ของคณะกับโรงเรียน การเน้นปัญหาทางค่านิยม การเตรียมเพื่อการสอนในโรงเรียน วิธีการสอนคณิตศาสตร์ การสอนนักเรียน ความคิดทางการศึกษา การออกแบบหลักสูตร จิตวิทยาการศึกษา ปัญหาการสอนคณิตศาสตร์

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม ได้ทดสอบสมมุติฐานตามมีคุณลักษณะของโปรแกรมคณิตศาสตร์ 12 ประการดังกล่าว ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

รายวิชาคณิตศาสตร์ในหลักสูตรคณิตศาสตร์ ของคณะศึกษาศาสตร์ เมกกะมีความสัมพันธ์กับหลักสูตรคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นน้อย โปรแกรมคณิตศาสตร์ เรื่องวิธีการสอนคณิตศาสตร์มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพด้านความเป็นครูคณิตศาสตร์ของครูผู้สำเร็จการศึกษาสูง เรื่องการสอนนักเรียนเป็นโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพของหลักสูตร

หลักสูตรคณิตศาสตร์ ของคณะศึกษาศาสตร์ เมกกะ ช่วยให้ครูมีทักษะในทางบวกต่อการสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียน รายวิชาในหลักสูตรมีพอเพียง เช่นผลบวกต่อการสอนของครู

หลักสูตรคณิตศาสตร์ของคณะศึกษาศาสตร์ เมกกะล้มเหลวเรื่อง การเน้นปัญหาทางคำนวณปฏิบัติ

ซิมมอนส์ (Simmons 1980:6183-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรคณิตศาสตร์ศึกษาที่มหาวิทยาลัยลาซาร์ เพื่อตัดสินว่า หลักสูตรตรงกับความต้องการของบัณฑิตหรือไม่ และมีรายวิชาหรือขอบข่ายการศึกษาใดบ้างที่มีคุณค่าน้อยหรือไม่มีคุณค่า ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตปริญญาตรีทางคณิตศาสตร์ 335 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ขอบข่ายการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของบัณฑิตได้แก่ รายวิชาพื้นฐาน การรวมวง รายวิชาวิชาเอกคณิต รายวิชาคณิตปฏิบัติโท ทฤษฎีคณิต แบบแผนคณิตศาสตร์ คีทวรรถกรรม ทักษะคณิต ความสามารถส่วนบุคคล การใช้ภาษาอังกฤษ ความช่วยซึ่งกันและกันและการสอนนักเรียน ขอบข่ายการศึกษาที่ไม่ตรงกับความต้องการของบัณฑิตได้แก่ รายวิชาการศึกษา เรื่องความเข้าใจเด็ก มุคสิกภาพในการสอน และความรู้ทั่วไป

รายวิชาในขอบข่ายที่ไม่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ คณิตศาสตร์ การปกครอง แบบแผนคณิตระดับประถมศึกษา สัมมนาสำหรับการสอบปากเปล่า ทักษะและความเข้าใจที่ไม่ตรงกับความต้องการของบัณฑิต ได้แก่ การสอนชั้นมัธยมศึกษา การเรียบเรียงเสียงประสานวงแจ๊ซ การเก็บบันทึกห้องเรียน และการใช้เครื่องมือโสตทัศนศึกษา

รายวิชาที่มีประสิทธิภาพได้แก่ รายวิชาวิชาเอกคณิต และทฤษฎีคณิต รายวิชาที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด คือ แบบแผนคณิตระดับประถมศึกษา และคณิตศาสตร์

ความแข็งแกร่งหลัก ๆ ของหลักสูตรมีดังนี้คือ ทฤษฎีคณิต คณะคณิต รายวิชาเอกคณิต ความอ่อนแอที่สำคัญในหลักสูตรได้แก่ คณิตระดับประถมศึกษา รายวิชาแบบแผนคณิตเน้นไม่เพียงพอ การอ่านรายการการซ้ำร้อง

ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีความดีสูงได้แก่ การสอนนักศึกษาจำเป็นต้องให้ประสบการณ์ทางปฏิบัติมากขึ้น และรายวิชาแบบแผนคณิตจำเป็นต้องเน้นรายละเอียดเฉพาะเพิ่มเติม

โทมัส (Thomas 1981: 4640 - 4641) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโปรแกรมคณิตศึกษาในมหาวิทยาลัยแคลิฟอเนีย เพื่อระบุความแข็งแกร่ง และความอ่อนแอของโปรแกรม ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมจากบัณฑิต 93 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวนและร้อยละ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ขอบเขตความแข็งแกร่งของโปรแกรมได้แก่ ทฤษฎีคณิต คณิตลักษณะและการวิเคราะห์ประวัติคณิต วรรณคดีการซ้ำร้อง และรายวิชาแบบแผน ขอบเขตความอ่อนแอของโปรแกรมได้แก่ เทคนิคของออฟและโคคาลิ การสอนเครื่องคณิตในวงแบบคและอเคสคว่า โอกาสในการปฏิบัติรวมวง การทดสอบและการวัดในคณิตศึกษา คณิตร่วมสมัย คณิตชนิดิวค่า ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมในและนอกวิทยาเขต บัณฑิตโดยทั่วไปคิห้องปฏิบัติการหลักสูตร ขอบเขตการหัง และเครื่องคณิตที่คณะเป็นเจ้าของ

สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรในต่างประเทศ เป็นการรวบรวมข้อมูลค่านักวิหลักสูตร เกี่ยวกับเนื้อหา คำนการนำหลักสูตรไปใช้ เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร และผลการใช้หลักสูตร เกี่ยวกับผลที่ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับจากหลักสูตร ทำการรวบรวมข้อมูลจากผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่ามีทั้งส่วนคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อม และข้อจำกัด ในการประเมินหลักสูตรวิชาเอกคณิตศึกษาในวิทยาลัยคณุนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการประเมินโดยอาศัยแบบจำลองซิป เพราะเป็นการประเมินที่เป็นระบบโดยกำหนดค่านต่าง ๆ ที่จะประเมินดังนี้

1. บริบท เกี่ยวกับความมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหาสาระ
2. ปัจจัยเบื้องต้น เกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอน นักศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน
ค่าเช่าและสถานที่เรียน
3. กระบวนการ เกี่ยวกับการดำเนินการเรียนของนักศึกษา กระบวนการเรียน
การสอน และผลสัมฤทธิ์ที่นักศึกษาได้รับจากการเรียนตามหลักสูตร
4. ผลผลิต เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของบัณฑิต

ในการรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักสูตร และผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

อาจารย์ จำแนกเป็นอาจารย์วิทยาลัยครู และอาจารย์ผู้สอน ซึ่งมีทั้งที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ และกรรมการร่างหลักสูตร รวมทั้งผู้บริหารหลักสูตร

ผู้เรียนจำแนกเป็นนักศึกษาระดับป.กศ.ชั้นสูง ปีที่ 2 และนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 4 ซึ่งเป็นผู้ที่ไ้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนและประสบการณ์หลักสูตรมาแล้วเกินกว่า 2 ภาคการศึกษาเป็นอย่างน้อย

บัณฑิต เป็นผู้ที่ไ้ผ่านหลักสูตรมาแล้วอย่างครบถ้วน

ผู้บังคับบัญชาบัณฑิต เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับบังคับบัญชาและทำงานร่วมกับบัณฑิต

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรจึงกล่าวจะประเมินเฉพาะส่วนที่เขามีส่วนเกี่ยวข้อง
กิจการางที่ 1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 รายละเอียดส่วนของหลักสูตรวิชาเอกคณิตศึกษาที่ประเมินโดยประชากรที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียดส่วนของ หลักสูตรที่ประเมิน	ผู้ประเมิน					
	อาจารย์ วิทยาลัย ครู	อาจารย์ ผู้สอน	นักศึกษา ป.กศ. ชั้นสูง	นักศึกษา ปริญญา ตรี	บัณฑิต	ผู้บังคับ บัญชา บัณฑิต
	1. บริบท					
ความมุ่งหมาย และโครงสร้าง	✓	✓	-	-	✓	-
เนื้อหาสาระ ป.กศ.ชั้นสูง	-	✓	✓	-	-	-
ปริญญาตรี	-	✓	-	✓	-	-
2. ปัจจัยเบื้องต้น						
อาจารย์ผู้สอน	-	✓	✓	✓	-	-
นักศึกษา ป.กศ.ชั้นสูง	-	✓	✓	-	-	-
ปริญญาตรี	-	✓	-	✓	-	-
อุปกรณ์การเรียนการสอน	-	✓	✓	✓	-	-
3. กระบวนการ						
การดำเนินการเรียน ป.กศ.ชั้นสูง	-	-	✓	-	-	-
ปริญญาตรี	-	-	-	✓	-	-
กระบวนการเรียนการสอน						
ป.กศ.ชั้นสูง	-	✓	✓	-	-	-
ปริญญาตรี	-	✓	-	✓	-	-
ผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับ						
ป.กศ.ชั้นสูง	-	✓	✓	-	-	-
ปริญญาตรี	-	✓	-	✓	-	-
4. ผลผลิต						
บัณฑิต	-	✓	-	-	✓	✓

สรุป ในการประเมินหลักสูตรวิชาเอกคนตรีศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัยครูประเมิน
 เฉพาะบริบทในด้านความมุ่งหมายและโครงสร้าง อาจารย์ผู้สอนประเมินเกือบทุกมิติ ยกเว้น
 กระบวนการในด้านการดำเนินการเรียนของนักศึกษาระดับ ป.กศ.ชั้นสูง และระดับปริญญาตรี
 นักศึกษาระดับป.กศ.ชั้นสูง ประเมินบริบทเฉพาะเนื้อหาสาระระดับป.กศ.ชั้นสูง ประเมิน
 ปัจจัยเบื้องต้น ด้านอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาระดับป.กศ.ชั้นสูง และอุปกรณ์การเรียนการสอน
 ประเมินกระบวนการด้านการดำเนินการเรียน กระบวนการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ที่
 ได้รับ เฉพาะระดับป.กศ.ชั้นสูง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ประเมินบริบทเฉพาะเนื้อหาสาระ
 ระดับปริญญาตรี ประเมินปัจจัยเบื้องต้น ด้านอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาระดับปริญญาตรี และ
 อุปกรณ์การเรียนการสอน ประเมินกระบวนการด้านการดำเนินการเรียน กระบวนการเรียน
 การสอน และผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับ เฉพาะระดับปริญญาตรี บัณฑิตประเมินบริบทเฉพาะความมุ่ง-
 หมายและโครงสร้าง และประเมินผลผลิตด้านบัณฑิต ส่วนผู้บังคับบัญชาประเมินเฉพาะผลผลิต
 ด้านบัณฑิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย